

פרי קודש היולאים

לעילוי נשמת
מרת הינדא בת רבי
ישראל הירש ע"ה
(אשת רבי אליעזר פולק
ב"ר אברהם יהודה ז"ל בן
רבינו הגה"ק זצ"ל)
נלב"ע א' אלול תשכ"ב
תנצב"ה

פרי שופטים תשפ"ב

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק הילל זצ"ל
אברק"ק סאסרעגען זי"ע

בס"ד, גליון מס' 27

פרי שופטים

יש לבחור בדרך הממוצע

שופטים ושטרנים תתן להן ככל שערךך וגו' ושפטו את העם משפט צדק. לא תטה משפט וגו'

(דברים ט"ז י"ח-י"ט)

לגמרי מעניני עולם הזה בסיגופים ובפרישות מוחלטת, אלא אוכל וישן ועושה שאר עניני עולם הזה רק לשם קיום הגוף ולבריאותו לעבודת ד'!

ובזה אפשר לרמז דאכן "שופטים ושטרנים תתן להן" לשמור על כל שערי ופתחי הגוף, אך "ושפטו את העם משפט צדק - לא תטה משפט", היינו שלא יטה לצד זה ואף לא לצד זה, אלא ישמור פתחיו בדרך האמצע שהוא משפט צדק.

ודבר זה אפשר לראות וללמוד אצל הנמלה, שאינה דרה לא במדור העליון ולא במדור התחתון אלא באמצע, וממנה ילמד האדם לעשות כן אף הוא בכל עניניו.
(ח"ב עמ' קפ"ג, קפ"ה)

איתא במדרש (דברים רבה ה' ב') "זהו שאמר הכתוב (משלי ו' ו) "לך אל נמלה עצל ראה דרכי" וחכם וגו'", מה ראה שלמה ללמד לעצל מן הנמלה, רבנן אמרי הנמלה הזו שלשה בתים יש לה ואינה כונסת בעליון מפני הדלף ולא בתחתון מפני הטינה אלא באמצעי וכו'".

בשל"ה הק' (פרי שופטים דרך חיים תוכחת מוסר ד"ה שופטים) כתב לרמז בפסוק "שופטים ושטרנים תתן להן ככל שערךך" כי אלו שערי הגוף, העינים, האוזניים, הפה ושאר הפתחים, שיש לשים עליהם שופטים ושטרנים לשמרם, עיי"ש.

והנה ידוע כי הדרך הנכונה בכל דבר היא ללכת בדרך האמצע, לא לקצה האחד להימשך אחרי תאוות הגוף ולא לקצה השני לפרוש

זכות קריאת שמע נושע, היינו קריאת שמע כדבעי בקבלת עול מלכות שמים ומצוות ושיעבוד בגוף

ואמר אליהם שמע ישראל וגו' מי האיש אשר בנה בית חדרש וגו' ומי האיש אשר נטע פריה וגו' ומי האיש אשר ארש אשה וגו' מי האיש הירא ורף הלבב וגו'

(דברים כ' ג'-ח')

ויצר הרע, לעבוד את ד' בגופו ובממונו, וזכות זו תעמוד לו להוושע. ולכן בתחילה פתח הכהן ואמר שמי שיש לו זכות קריאת שמע בידו כדאי הוא להוושע, אך ממשיכים השוטרים ומבארים להם, "מי האיש אשר בנה בית ולא חנכו" לרמז על שלימות הגוף המכונה בית, "ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו" מרמז על שלימות הממון, "ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה" רמז לשלימות הנשמה, אשר רק מי שיש בידו זכות קריאת שמע כדבעי ולא רק אמירה מהשפה ולחוזן, הוא אשר כדאי הוא שבשביל זה יוושע.
(ח"ב עמ' קפ"ז)

פירש רש"י "שמע ישראל, אפי' אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם (על פי הגמ' סוטה מב ע"א). ולכאורה אם אפילו רק זכות קריאת שמע די בה לזכות לישועה, למה ממשך ומחזיר מעורכי המלחמה את מי שבנה בית, נטע כרם, ארש אשה והירא ורף הלבב, הרי מי הוא אשר אין לו זכות קריאת שמע.

ונראה לפרש דזכות קריאת שמע איננה רק ענין הקריאה והאמירה בפה, אלא שנותן אל לבו את הנאמר בפרשיות קריאת שמע ומקבל על עצמו עול מלכות שמים ועול מצוות ושיעבוד הלב ביצר הטוב

¹ עיי' רמב"ם הל' דעות פ"א ה"א ואילך, ובשמונה פרקים פ"ד.

כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה

(דברים כ' י"ט)

יוצא מגדר השלימות ובוזה ישוב מעט מעט אל האמצעי השלם כאשר המשילו אל העץ העקום שאם ירצה לעשותו ישר לא יספיק שיגיע אותו תכף אל הישרות כי מיד ישוב אל עקמימותו אבל צריך לעקמו אל הצד ההפכי ואז מאליו יבוא להתיישר וכו' עכ"ל.
ובזה נמשל האדם ל"עץ השדה" הוא המקל שבמשל.

(ח"ב עמ' קפ"ג)

להבין הדמיון לעץ השדה, אפשר על פי משל המקל שכתב בספר "בינה לעתים" (דרוש ח' ד"ה אמנם) וז"ל "אמנם לימדנו הרב רמב"ם ז"ל ברביעי משמונה פרקיו (וע"ע בהל' דעות פ"א - פ"ג) כי בנטות האדם אל תכונה אחת רעה לא ייווסר ממנה אם ילך מיד אל המיצוע שהיא המעלה השלימה אבל צריך שילך אל הקצה האחר אף על פי שהוא

יומא דהילולא

לקראת יומא דהילולא רבה של רבי שלמה הירש זצ"ל

חתן רבינו הגה"ק זצ"ל

נלב"ע י' אלול תרפ"ט

רבי שלמה נולד בשנת תרי"ג לאביו רבי יחיאל ב"ר צבי הירש ואמו מרת רבקה ב"ר ישראל, מהעיירה מעזאשאג. לאחר זמן עבר רבי יחיאל לגור בעיירה פראטא, ושם נולד רבי שלמה.

רבי יחיאל הי' איש מורם מעם, והי' מחותן כמה פעמים עם רבינו הגה"ק בעל ה"קודש הילולים", (מלבד בנו רבי שלמה שנשא את בתו מרת רבקה, נכד רבינו הגה"ק זצ"ל רבי אליעזר בן רבי אברהם יהודה נשא את בת רבי ישראל בן רבי יחיאל הירש, ונכד רבינו הגה"ק זצ"ל רבי ברוך בן רבי אברהם יהודה נשא את בת רבי יעקב בן רבי יחיאל הירש. נינת רבינו הגה"ק זצ"ל מרת ביילא בת רבי שלמה ומרת רבקה הירש נישאה לרבי חיים יחזקאל לאזר בן מרת רחל בתו של רבי יחיאל הירש).

רבי יחיאל הי' ידוע כ"איש תם וישר ירא אלקים" ומרת רבקה נתפרסמה במדת החסר "כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון" (-כך נחקק ע"ג מצבותיהם).

רבי יחיאל נלב"ע בכ"ד אייר תרמ"ג, ומנו"כ בבית החיים בפראטא, ואשתו מרת רבקה בת רבי ישראל נלב"ע ביום י"ב טבת בשנת תרנ"ז ומנוחתו כבוד אף היא בפראטא. שם בסמוך נטמנו גם שלשת ילדיהם.

בבית הזה הספוג יראת שמים וחסד נולד וגדל רבי שלמה הירש, ובהגיעו לבחורות שלחוהו ללמוד תורה ולהשתלם בישיבת הגאון המהר"ם שיק זצ"ל, ובהגיע עת דודים נעשה חתן בבית המלך רבינו הגה"ק זצ"ל בסארעגעץ, כשנשא את בתו מרת רבקה (מעניין לציין שלא הקפידו על צוואת רבי יהודה החסיד שלא תהא שם הכלה כחמותה והרי לפי ההערכה נישאו בשנת תר"ם ואם רבי שלמה נפטרה רק לאחר י"ז שנים בשנת תרנ"ז).

רבי שלמה יגע כל ימיו בתורה מתוך צער ועוני, ואף כאשר נפטרה עליו אשתו בצעירותה ונשאר אלמן עם י"א יתומים (ח' בנות וג' בנים) שלא כולם היו נשואים, המשיך בעמל התורה והעבודה שלו מתוך צער ועוני, וכפי שניתן ללמוד מהנוסח המעניין שעל מצבתו "שלמה היתה משנתו בחכמה ובתבונה, לחם בעוני ובצער ובחולי במלחמת היצר, מנוחה ושלווה על נפשו לא מצא, עד הלקח לאלוקים כחנוך ואליהו".

רבי שלמה היה מאוד פיקח וכל מכיריו התייעצו אתו בכל ענין ובמיוחד בעניני פרנסה, למרות זאת כל מה שניסה לעשות לעצמו לא הצליח והיה עני מרוד כל ימיו. (כך הביא בקונטרס "בית אבותינו" שבעריכת רבי יעקב ישראל לייפר, עמ' 105. אכן יש לציין שמה שכתב שם שבשנת תר"ל כתב החידושי תורה שאמר רבו המהר"ם שיק, מתברר כי את הקונטרס כתב אחיו רבי ישראל שג"כ הי' תלמיד המהר"ם שיק).

"לזאת אהובי בני רחימי לכבדני בתורה ומעשים טובים, אשר היא חיינו ואורך בעולם הזה ובעולם הבא..."
(שם בהקדמה)

"...ולבני ד' יאריך ימיכם ושנותיכם בנעימים עם כל אשר לכם, להזכירני לטובה לקבוע עתים לתורה בכל יום ויום..."
(קודש הילולים בהקדמה)

לרבי שלמה ומרת רבקה נולדו י"א ילדים: א' בתו מרת רחל ע"ה, אשת רבי זושא הורוויץ זלה"ה. ב' בתו מרת בילא ע"ה אשת רבי חיים יחזקאל זלה"ה. ג' בתו מרת יענטא ע"ה אשת רבי מנחם מענדל שימאן הי"ד זלה"ה. ד' הבח' אליעזר צבי זלה"ה. נפל במלחמת העולם הראשונה, באיטליה. ה' רבי יחיאל זלה"ה. ו' מרת הענדל ע"ה אשת רבי גרשון יודוקוויטש זלה"ה. ז' מרת לאה ע"ה אשת רבי יצחק קליין זלה"ה. ח' מרת פרומה ע"ה אשת רבי בנימין אריה גנץ זלה"ה. ט' מרת בריינדל ע"ה אשת רבי אליהו פרידמן זלה"ה. י' רבי הילל זלה"ה. י"א מרת יוטא ע"ה אשת רבי אברהם יוחנן קראוס זלה"ה.

כאמור אשתו מרת רבקה נלב"ע בצעירותה ביום ז' אדר ראשון תרס"ח, כחודש וחצי קודם פטירת אמה הרבנית מרת שרה פעסיל ע"ה (שנלב"ע כ"ז ניסן תרס"ח), ומנו"כ בביה"ח בדעעש. לא ידוע על מה למה הגיעה לעיר דעעש, ויש המעריכים שהלכה לשם לדרוש ברפואה, ושם נפטרה ונקברה.

נוסח המצבה (מספר סידורי בבית החיים בדעעש 857):

אשת חיל עטרת בעלה ובעלת זרע קדש מחצבתה
פ"נ
האשה החשובה התמימה והישרה,
ובכל מדות טובות מעוטרת,
מרת רבקה הירש ע"ה
בת הרב הגאון הצדיק מו"ה הלל זי"ע
אב"ד דק"ק סאסרעגען יע"א
נפטרה ביום ז' אדר ראשון שנת תרס"ח לפ"ק
ת נ צ ב ה

לאחר פטירת הרבנית מרת רבקה ע"ה חזר רבי שלמה לעיר מגורי הוריו (שכבר נפטרו מכבר) פראטא, ושם ישב על התורה ועל העבודה מתוך הדחק במשך כ"א שנים עד שנלב"ע ב' אלול תרפ"ט ומנו"כ בפראטא, והוא בן ע"ב שנים.

באותה שנה, בחודש אלול תרפ"ט נקבע מועד נישואי נכדתו מרת מרים רחל בת רבי חיים יחזקאל לזר (עם רבי יוסף בנימין זלה"ה). החתונה התקיימה בעיירה סאוואט, ונשלחו הזמנות לכל המשפחה. סמוך לחתונה, סב הכלה רבי שלמה חלה מאד, והיו שהציעו לדחות את החתונה, אולם הוא הביע התנגדות נמרצת ועמד על כך שהחתונה תתקיים בזמנה.

למגינת לב המשפחה רבי שלמה נלב"ע ביום ראשון שלפני החתונה, וכך מצאו עצמם חלק מהמשפחה שבאו להשתתף בשמחה, שבאו לימי השבעה והאבל. נוסח המצבה:

פ"נ
ש למה היתה משנתו בחכמה ובתבונה
ל חם בעוני ובצער ובחולי במלחמת היצר
מ נוחה ושלוחה על נפשו לא מצא עד
ה לקח לאלוקים כחנוך ואליה'
ה"ה כ"ה שלמה בן יחיאל זצ"ל
חתן הרב הגאון מוהר"ר הילל מסאסרעגען
עלה למרום ביום י' לחודש אלול
שנת תרפ"ט בן ע"ב שנים
ת נ צ ב ה

ראוי לציין כי המליצות והתארים שעל המצבה לא היו שכיחים, במיוחד מה שנכתב "הלקח כחנוך ואליהו".

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם בהקדמה)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (עפ"י קודש הילולים בהקדמה)

תנצבה

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבנו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים"

חותנו של רבינו הגה"ק הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

עשיית פשרה קודם לדין שייכת רק בישראל ולא בעכו"ם

'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך'

(דברים טז, יח)

וכתב המהרש"א (ח"א שם) דהפשרה היא כמחילה, עכ"ל. והיינו שהתובע מוחל לחבירו מקצת תביעתו, וזו היא הצדקה.

והנה מצינו בגמרא (שם נז.), שהנכרים לאו בני מחילה נינהו, ולכן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה [- שגזל, למ"ד שנהרג על כל שבע מצוות בני נח]. ואם כן, לא שייכא לגבייהו עשיית פשרה.

ומעתה זהו פירוש המדרש, 'שופטים ושוטרים תתן לך', ודרשינו, לך ולא לעכו"ם, כמובא לעיל. וקשה, הלא גם הם נצטוו על הדינין. לכן אמר, זהו שאמר הכתוב 'עושה משפט וצדקה נבחר לה' מזבח', פירוש דעיקר ה'משפט' הוא הביצוע שנקרא 'צדקה'. ודבר זה אינו נוהג בעכו"ם, כי הם לאו בני מחילה נינהו.

וקל להבין, ודפח"ה, שפתותיו ידובבו בקבר.

והעיר ע"ז הכותב ה"ה חתן רבינו: "ואמנם בעוונותינו הרבים, רוב ההמון מואסים הן בדין תורה והן בפשרה קרוב לדין, בועטים בתורה ולומדיה, והאלקים יבקש עלבונם מהם, וישלח לנו גואל צדקנו, אולי נזכה לראות בבנין ציון וירושלים במהרה בימינו, ו'שלוש רב לאוהבי תורתך'".

(מרפא לנפש דף מב ע"ב)

איתא במדרש (דברים רבה פ"ה ג), 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך' וכו', זה שאמר הכתוב (משלי כא ג), 'עושה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח'. וצריך להבין מה ענין הפסוקים זה לזה.

ושמעתי ממו"ח הרב הגאון [רבינו בנימין וואלף רייכלס] זצ"ל ליישב, עפ"י דאיתא במדרש ילקוט (שמעוני; תנחומא אות ה), 'תתן לך' ולא לעכו"ם. וגם זה צריך ביאור, הלא דינין נכלל בשבע מצוות שנצטוו בני נח, כדאיתא במסכת סנהדרין (דף נו.), שבע מצוות נצטוו בני נח, דינין וברכת השם עבודה זרה וכו' [ובהמשך הגמרא שם, כשם שנצטוו ישראל להושיב בתי דינין בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, כך נצטוו בני נח להושיב בתי דינין בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, ע"ש].

ותירץ עפ"י דאיתא עוד במסכת סנהדרין (דף ו:), רבי יהושע בן קרחה אומר, מצוה לבצוע [- לעשות פשרה בין בעלי הדינים, קודם שיזדקקו לדין], שנאמר 'אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם'. והלא במקום שיש משפט אין שלום, ובמקום שיש שלום אין משפט. אלא איזהו משפט שיש בו שלום, הוי אומר זה ביצוע. וכן ברוד הוא אומר 'ויהי דוד עושה משפט וצדקה', והלא כל מקום שיש משפט אין צדקה, וצדקה אין משפט. אלא איזהו משפט שיש בו צדקה, הוי אומר זה ביצוע.

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים

נא לשלוח בקשה לכתובת: info@Kodesh-Hilulim.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.